10/12/2022

Σαν σήμερα το 1963 ο Γιώργος Σεφέρης παραλαμβάνει το Νόμπελ Λογοτεχνίας (ΒΙΝΤΕΟ)

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Ο διπλωμάτης και ποιητής Γιώργος Σεφέρης υπήρξε ο πρώτος Έλληνας που τιμήθηκε με Νόμπελ και συγκεκριμένα με το Νόμπελ Λογοτεχνίας. Στις 10 Δεκεμβρίου 1963, στην τελετή απονομής που έγινε στη Στοκχόλμη, παρέλαβε το επίζηλο βραβείο από τον βασιλιά της Σουηδίας Γουσταύο.

Από τη δεκαετία του ‘50 η ποίηση του Σεφέρη ήταν γνωστή και αναγνωρισμένη στο εξωτερικό. Το 1955 και το 1961 ήταν υποψήφιος για το Νόμπελ. Δύο χρόνια αργότερα, οι φήμες έδιναν κι έπαιρναν στην Αθήνα ότι θα ήταν αυτός ο νικητής. Οι φήμες επιβεβαιώθηκαν το μεσημέρι της 24ης Οκτωβρίου, όταν έφθασε στην Αθήνα το τηλεγράφημα της Σουηδικής Ακαδημίας, που ανήγγειλε τη χαρμόσυνη είδηση. Ο Σεφέρης είχε κερδίσει το βραβείο «για το υπέροχο λυρικό ύφος του, που

είναι εμπνευσμένο από ένα βαθύ αίσθημα για το ελληνικό πολιτιστικό ιδεώδες». Η **Σουηδική Ακαδημία** είχε ξεπληρώσει ένα χρέος της προς την Ελλάδα, καθώς στο παρελθόν είχε παρακάμψει τις υποψηφιότητες του **Νίκου Καζαντζάκη** και του **Άγγελου Σικελιανού**.

Ο Σεφέρης, που ήταν καθηλωμένος στο σπίτι του από μια κρίση έλκους, θα δηλώσει εμφανώς ικανοποιημένος στους εκπροσώπους του Τύπου:

Διαλέγοντας έναν **Έλληνα ποιητή** για το βραβείο Νομπέλ, νομίζω πως η **Σουηδική Ακαδημία** θέλησε να εκδηλώσει την αλληλεγγύη της με τη ζωντανή πνευματική Ελλάδα. Εννοώ: αυτή την Ελλάδα για την οποία τόσες γενεές αγωνίστηκαν, προσπαθώντας να κρατήσουν ό,τι ζωντανό από τη μακριά παράδοση της. Νομίζω, ακόμη, ότι η Σουηδική Ακαδημία θέλησε να δείξει πως η σημερινή ανθρωπότητα χρειάζεται και την ποίηση – κάθε λαού – και το ελληνικό πνεύμα.

Η επικράτηση του έλληνα ποιητή δεν ήταν εύκολη υπόθεση. Η αρμόδια επιτροπή, από τους περίπου 80 υποψηφίους, επέλεξε έξι: τον ιρλανδό θεατρικό συγγραφέα **Σάμουελ Μπέκετ,** τον αγγλοαμερικανό ποιητή Γ.Χ. Όντεν, τον ιάπωνα συγγραφέα Γιούκιο Μίσιμα, τον χιλιανό ποιητή **Πάμπλο Νερούδα,** τον δανό συγγραφέα **Άξελ Σαντεμόζε** και τον **Σεφέρη.** Με ψηφοφορία, τα μέλη της επιτροπής ξεχώρισαν την τριάδα των **Σεφέρη, Νερούδα** και **Όντεν** και ακολούθως με ομοφωνία επέλεξαν να δώσουν το βραβείο στον Γιώργο Σεφέρη.

Στην Ελλάδα, η υποδοχή της βράβευσης Σεφέρη δεν ήταν και τόσο ενθουσιώδης. Τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων απασχολούσαν οι εκλογές της 3ης Νοεμβρίου και αναμέτρηση της ΕΡΕ με την **Ένωση Κέντρου**.

Στις 10 Δεκεμβρίου έγινε η τελετή απονομής των βραβείων Νόμπελ και το ίδιο βράδυ ο **Σεφέρης** εκφώνησε ένα σύντομο λόγο στο δείπνο που παρατέθηκε για τους νομπελίστες στο **Δημαρχείο της Στοκχόλμης,** ενώ την επομένη έδωσε διάλεξη στη **Σουηδική Ακαδημία**. Στην ομιλία του συνόψισε τις πεποιθήσεις του για την άμεση και αδιάσπαστη συνέχεια της ελληνικής γλώσσας από την αρχαιότητα ως τη σημερινή εποχή: *« ...Ανήκω σε μια χώρα μικρή. Ένα πέτρινο ακρωτήρι στη Μεσόγειο, που δεν έχει άλλο αγαθό παρά τον αγώνα του λαού του, τη θάλασσα, και το φως του ήλιου. Είναι μικρός ο τόπος μας, αλλά η παράδοσή του είναι τεράστια και το πράγμα που τη χαρακτηρίζει είναι ότι μας παραδόθηκε χωρίς διακοπή. Η ελληνική γλώσσα δεν έπαψε ποτέ της να μιλιέται. Δέχτηκε τις αλλοιώσεις που δέχεται καθετί ζωντανό, αλλά δεν παρουσιάζει κανένα χάσμα...».*

Αναφέρθηκε επίσης στην αναγκαιότητα και τη λειτουργία της ποίησης στο σύγχρονο κόσμο: *«Είναι σημαντικό το ότι η Σουηδία θέλησε να τιμήσει και τούτη την ποίηση και όλη την ποίηση γενικά, ακόμη και όταν αναβρύζει ανάμεσα σ' ένα λαό περιορισμένο. Γιατί πιστεύω πως τούτος ο σύγχρονος κόσμος όπου ζούμε, ο τυραννισμένος από το φόβο και την ανησυχία, τη χρειάζεται την ποίηση».*

Η Ομιλία του Γιώργου Σεφέρη

Τούτη την ώρα αισθάνομαι πως είμαι ο ίδιος μια αντίφαση. Αλήθεια, η Σουηδική Ακαδημία έκρινε πως η προσπάθειά μου σε μια γλώσσα περιλάλητη επί αιώνες, αλλά στην παρούσα μορφή της περιορισμένη, άξιζε αυτή την υψηλή διάκριση.

Θέλησε να τιμήσει τη γλώσσα μου, και να – εκφράζω τώρα τις ευχαριστίες μου σε ξένη γλώσσα. Σας παρακαλώ να μου δώσετε τη συγγνώμη που ζητώ πρώτα-πρώτα από τον εαυτό μου.*

*Ανήκω σε μια χώρα μικρή. Ένα πέτρινο ακρωτήρι στη Μεσόγειο, που δεν έχει άλλο αγαθό παρά τον αγώνα του λαού του, τη θάλασσα, και το φως του ήλιου. Είναι μικρός ο τόπος μας, αλλά η παράδοσή του είναι τεράστια και το πράγμα που τη χαρακτηρίζει είναι ότι μας παραδόθηκε χωρίς διακοπή. Η ελληνική γλώσσα δεν έπαψε ποτέ της να μιλιέται. Δέχτηκε τις αλλοιώσεις που δέχεται καθετί ζωντανό, αλλά δεν παρουσιάζει κανένα χάσμα. Άλλο χαρακτηριστικό αυτής της παράδοσης είναι η αγάπη της για την ανθρωπιά· κανόνας της είναι η δικαιοσύνη. Στην αρχαία τραγωδία, την οργανωμένη με τόση ακρίβεια, ο άνθρωπος που ξεπερνά το μέτρο πρέπει να τιμωρηθεί από τις Ερινύες. Ο ίδιος νόμος ισχύει και όταν ακόμη πρόκειται για φυσικά φαινόμενα: «Ήλιος ουχ υπερβήσεται μέτρα» λέει ο Ηράκλειτος· «ει δε μη, Ερινύες μιν Δίκης επίκουροι εξευρήσουσιν»**.*

*Συλλογίζομαι πως δεν αποκλείεται ολωσδιόλου να ωφεληθεί ένας σύγχρονος επιστήμων, αν στοχαστεί τούτο το απόφθεγμα του Ίωνα φιλοσόφου. Όσο για μένα συγκινούμαι παρατηρώντας πως η συνείδηση της δικαιοσύνης είχε τόσο πολύ διαποτίσει την ελληνική ψυχή, ώστε να γίνει κανόνας και του φυσικού κόσμου. Και ένας από τους διδασκάλους μου, των αρχών του περασμένου αιώνα, γράφει: «...θα χαθούμε, γιατί αδικήσαμε...»***. Αυτός ο άνθρωπος ήταν αγράμματος· είχε μάθει να γράφει στα τριάντα πέντε χρόνια της ηλικίας του. Αλλά στην Ελλάδα των ημερών μας, η προφορική παράδοση πηγαίνει μακριά στα περασμένα όσο και η γραπτή. Το ίδιο και η ποίηση. Είναι για μένα σημαντικό το γεγονός ότι η Σουηδία θέλησε να τιμήσει και τούτη την ποίηση και όλη την ποίηση γενικά, ακόμη και όταν αναβρύζει ανάμεσα σ' ένα λαό περιορισμένο. Γιατί πιστεύω πως τούτος ο σύγχρονος κόσμος όπου ζούμε, ο τυραννισμένος από το φόβο και την ανησυχία, τη χρειάζεται την ποίηση. Η ποίηση έχει τις ρίζες της στην ανθρώπινη ανάσα – και τι θα γινόμασταν, αν η πνοή μας λιγόστευε; Είναι μια πράξη εμπιστοσύνης – κι ένας Θεός το ξέρει αν τα δεινά μας δεν τα χρωστάμε στη στέρηση εμπιστοσύνης.*

Παρατήρησαν, τον περασμένο χρόνο, γύρω από τούτο το τραπέζι, την πολύ μεγάλη διαφορά ανάμεσα στις ανακαλύψεις της σύγχρονης επιστήμης και στη λογοτεχνία· παρατήρησαν πως ανάμεσα σ' ένα αρχαίο ελληνικό δράμα και ένα σημερινό η διαφορά είναι λίγη. Ναι, η συμπεριφορά του ανθρώπου δε μοιάζει να έχει αλλάξει βασικά. Και πρέπει να προσθέσω πως νιώθει πάντα την ανάγκη ν' ακούει τούτη την ανθρώπινη φωνή που ονομάζουμε ποίηση. Αυτή τη φωνή που κινδυνεύει να σβήσει κάθε στιγμή από στέρηση αγάπης και ολοένα ξαναγεννιέται. Κυνηγημένη, ξέρει πού να 'βρει καταφύγιο· απαρνημένη, έχει το ένστικτο να πάει να ριζώσει στους πιο απροσδόκητους τόπους. Γι' αυτή δεν υπάρχουν μεγάλα και μικρά μέρη του κόσμου. Το βασίλειό της είναι στις καρδιές όλων των ανθρώπων

της γης. Έχει τη χάρη ν' αποφεύγει πάντα τη συνήθεια, αυτή τη βιομηχανία. Χρωστώ την ευγνωμοσύνη μου στη Σουηδική Ακαδημία, που ένιωσε αυτά τα πράγματα· που ένιωσε πως οι γλώσσες, οι λεγόμενες περιορισμένης χρήσης, δεν πρέπει να καταντούν φράχτες, όπου πνίγεται ο παλμός της ανθρώπινης καρδιάς· που έγινε ένας Άρειος Πάγος ικανός:

να κρίνει με αλήθεια επίσημη την άδικη μοίρα της ζωής,

για να θυμηθώ το Σέλλεϋ, τον εμπνευστή, καθώς μας λένε, του Αλφρέδου Νομπέλ, αυτού του ανθρώπου που μπόρεσε να εξαγοράσει την αναπόφευκτη βία με τη μεγαλοσύνη της καρδιάς του.

Σ' αυτό τον κόσμο, που ολοένα στενεύει, ο καθένας μας χρειάζεται όλους τους άλλους. Πρέπει ν' αναζητήσουμε τον άνθρωπο, όπου και να βρίσκεται.

Όταν, στο δρόμο της Θήβας, ο Οιδίπους συνάντησε τη Σφίγγα κι αυτή του έθεσε το αίνιγμά της, η απόκρισή του ήταν: ο άνθρωπος. Τούτη η απλή λέξη χάλασε το τέρας. Έχουμε πολλά τέρατα να καταστρέψουμε. Ας συλλογιστούμε την απόκριση του Οιδίποδα.

* Η ομιλία γράφτηκε και δόθηκε στα γαλλικά.

** «δεν πρέπει ο Ήλιος να ξεπερνάει το μέτρο· διαφορετικά, οι ίδιες οι Ερινύες θα προσφερθούν ως βοηθοί της Δικαιοσύνης»

*** Ο Σεφέρης αναφέρεται στο Μακρυγιάννη, ο οποίος όμως αποδίδει τη συγκεκριμένη φράση σε έναν Τούρκο μπέη.

Πηγή: Σαν Σήμερα